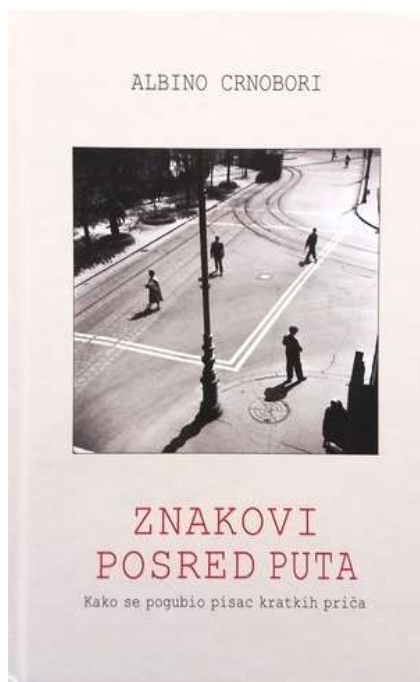

NADMUDRIVANJE ČUDLJIVA ŽIVOTA

Albino CRNOBORI: *Znakovi posred puta*, „Josip Turčinović“ d.o.o., Pazin, 2024., 271 str.

Albino Crnobori, hrvatski književnik, novinar i esejist, već se dokazao kao majstor kraćih književnih formi koje suvremena scena stavlja u zavjetrinu dok se opet ne vrate na velika vrata kao popularan žanr. Jer život nam je u punom ubrzanju, rasut na fragmente, a suvisla sinteza stalno nam izmiče. Život nas mrvi, a smisao nam bježi pred očima, mogla bi biti jedna od poenti Crnoborijeve nove knjige kratkih priča *Znakovi posred puta*, s podnaslovom *Kako se pogubio pisac kratkih priča*. Mogli bismo reći da se pisac pogubio ne samo u konfuznom urbanom svijetu, nego i u samom žanru, jer je njegova priča najčešće spretna i „okretna“ kombinacija eseja, feljtona, dnevnika i fikcije. To je osebujno kreativno lutanje u kratkoj formi koju autor ne želi dresirati, nego je pustiti u život, da se „sama“ artikulira u svijetu koji je ionako anarhičan tj. bezobličan. Kao da je autor pustio kraku priču s lanca – ona se oslobodila od „uštogljene“ strukture (početak, sredina, završetak), postala je fluidna, često zbunjujuća i nedorečena, baš u skladu sa zbrkanim svijetom koji ju svojim heterogenim silama stalno (pre)oblikuje. Bitno lako prelazi u nebitno (kako u priči, tako i u životu), dobitak se lako preoblikuje u gubitak (i obratno), neka (ne)zgoda lako krene u nekom sasvim drugom smjeru, jer je radnja koloplet autorove volje, pripovjedačeva „plana“, Anđela Čuvara i nerazjašnjava usuda. U knjizi

(koja sadrži šezdesetak priča) mijesaju se ozbiljnost, sarkazam i ludizam, odnosno priča živi i cirkulira na atipičan način i ma koliko je secirali, često joj ne možemo odrediti ćud.

Kratka forma na književnom pijedestalu

Kratka priča u hrvatskoj književnosti ima tradiciju još od 19. stoljeća, no medijski i kritičarski reflektor trenutačno je okrenut prema njezinu debelom „neprijatelju“ romanu. Začudo, život nam je sve razmrmljeniji, neurotičniji, a romani koji traže strpljenje danas su sve popularniji. To je još jedan od paradoksa ovog kontradiktornog vremena, u kojem se gube, slažu i preslaguju i Crnoborijeve tematski raznovrsne priče. Ne, nije ovo urbana kolokvijalna proza, iako se sve zgone i nezgone događaju u Gradu, nego je ovo, kažimo, urbana „uzvišena“ proza, kombinacija prizemna razorenog svijeta i pitome estetske arhitekture. Autor, naime, pokušava alogičan, smušen život „pobijediti“ elegantnim nizom literarnih rečenica, kako bi estetikom spasio život (i svoje priče) od kaosa i besmisla. To je čista ironija – ne dopustiti pripovjedaču (samcu koji živi u jednoj garsonijeri) da potone u kaos i samoću, jer ako već mora biti životni gubitnik, neka barem bude dostojan pripovjedač!

Crnobori je započeo pisati sredinom pedesetih godina prošloga stoljeća u legendarnome pulskom Literarnom klubu *Istarski borac*, pod izravnim mentorstvom glasovite profesorice dr. Ljubice Filipić Ivezić. Osim što je prepoznala njegov talent, profesorica ga je trajno poticala na pisanje te mu je 1957. godine priredila i objavila prvu knjigu: zbirku kratkih priča, zavičajna naslova – *Losture*. Crnobori je radio kao političar i novinar (bio je direktor Radija Pule), a objavio je nekoliko knjiga (*Protiv kulturnih feuda*, *Pedeset pulastri* itd.)

Naslov knjige *Znakovi posred puta* možemo doživjeti kao parafraziranje knjige Ive Andrića *Znakovi pored puta*, u kojima su objedinjene autorove misli, usputna zapažanja, kratki eseji i dnevničke crtice. Crnoborijevi su znakovi *posred* puta, što bi moglo značiti da je pripovjedač (uglavnom u prvom licu) *in medias res*, bačen u ćudljiv svijet svagdašnji, kao *insajder*, iako mu je svjetonazor potpuno *outsajderski*. Teško je u ovom agresivnom tehnološkom dobu bivati *pored* puta (poigrajmo se opet Andrićevim izrazom), jer se agresivan svijet nametnuo pred nama, odnosno stao je raskalašen, nadut, širokih ruku *posred* puta kojim hodamo. Naime, sve je danas nametnuto, reklamirano, transparentno, a stranputice u ruhu meditacije postaju gotovo pjesničke romantične oaze. Lakše je biti *u* negoli *uz*. Bučni dijalozi nadglasavaju glasnu tišinu. Priče Albina Crnoborija žive, dakle, *posred* (životnoga) puta, no to nije tek igra riječi ili igra smisla. Ovi prozni zapisi obuhvaćaju

širok svijet, duboko su introspektivni i ekstrovertni, i ozbiljni i ironični, a raspon tema im je golem – od zavičaja i starih običaja, preko intimnih sastanaka i ristanaka, obavijenih uvijek velom tajne, do brojnih društvenih, tehnoloških i psiholoških fenomena (moćne institucije, tehnologija, nepredvidljivost, šetnja, izopćenost, samoća...). Tako će Crnobori u svojoj intimnoj odiseji zarezati bolesna tkiva današnjih raznih industrija, konzumerizma, lažne demokracije, korupcije, hipokrizije, popularne kulture, odnosno „operirat“ će i izvana i iznutra. Premda je čovjek danas doslovno „bačen“ u svijet koji bruji i melje sve pred sobom, Crnobori umjesto sartreovske egzistencijalne depresije radije čitatelju nudi ironiju kako bi šašavo doživio i preživio naš rasut (ne)život svagdašnji. Knjiga je tematski skokovita, živopisna, panoramska. To je dar mudroga i pomalo šašavog pripovjedača, maloga, simpatičnoga gubitnika koji u ovoj knjizi radije hoće biti *pikaro* sa stilom (pa i kada gubi) negoli moderni *luzer* s „otrovnim“ duhom kojim udaljava i čitatelje od sebe.

Crnobori je u većini svojih knjiga raznovrstan znatiželjnik – ili esejistički razmatra neki fenomen, ili zabrazdi u neku trivijalnost ili se alegorijski poigrava klasičnim pričama, smještajući ih u današnji kontekst. Tako se u knjizi *U snu* (Istarski ogranak DHK i Čakavski sabor, 2019.), koja je također dinamičan skup različitih priča i tema, poigrava, među ostalim, i Kafkinom pričom *Jazbina* koja započinje čuvenom rečenicom: „Sagradio sam jazbinu i čini se da je lijepo uspjela.“ Crnobori tu Kafkinu priču o neidentificiranom biću koje gradi podzemni svijet tumači kao svijet Europske unije (to je njegova interpretacija u usmenom intervjuu koji se može naći na mrežnoj stranici Društva hrvatskih književnika). Europska unija, misli autor, također racionalizira svoj sustav hodnika, prečica, periferija, stvarajući sustav propisa kao skup sigurnosnih mjera u jazbini u kojoj uvijek vlada strah, stvaran i iracionalan, od vanjskih neprijatelja. U knjizi *U snu* autor skače s teme na temu, no za svaku je znalac, s hrpom zanimljivih analiza, asocijacija i vrećom dosjetki. Tako se, npr. bavi i temom forenzičara u suvremenom holivudskom filmu, koji zamjenjuju negdašnje detektive (u djelima Poea, Dostojevskog, A. Christie itd.), odnosno koji egzaktnim metodama isključuju istraživače s klasičnim obrazovanjem i britkim umom. I dok je stara detektivska radnja bila ispunjena dijalozima između ispitivača i ispitanika, koji su katkad bila i filozofska nadmudrivanja, danas forenzičari s kemijskim i mikroskopskim oružjem kasape tijelo ne bi li po izlučevinama i drugim sastojcima odgonetnuli slučaj. U knjizi *U snu* Crnobori se bavi i animiranim filmom, razlikama između crno-bijelog filma i onoga u boji te raznim drugim temama. Očito je riječ o intelektualcu veoma široka znanja, istraživaču raznih pojava, kritičaru, piscu, filozofu, sociologu... koji je sve samo

ne fahidiot. Osim toga, Crnobori vraća dostojanstvo kratkoj književnoj formi, otima je laganom zaboravu.

Pedesetih godina u hrvatskoj se književnosti sve češće pišu kratke priče, zacijelo i pod utjecajem prijevoda Hemingwaya i Saroyana, a šezdesetih, kada je *Večernji list* počeo redovito objavljivati američku *short story*, kao i priče domaćih autora, ta je forma u nas postala sve vidljivija i zrelija. U Americi se tada to popularno voće već naveliko konzumiralo. Veliki val kratke priče ponovno je zašao u našu književnost i zapljusnuo medije početkom 2000. godine. Tada diljem svijeta niču pokreti i festivali kratke priče (od talijanskih „Mladih ljudoždera“, britanskih „Novih puritanaca“ do našega FAK-a), a javna čitanja kratkih priča na domaćom pozornicama postaju jednako važna kao književni i sociološki fenomen.

Još od tridesetih do šezdesetih godina prošloga stoljeća u našoj književnosti javili su se vrsni autori kratke priče (Desnica, Kaleb, Šegedin, Novak itd.) koji su se okrenuli emocionalnim, odnosno meditativnim stanjima junaka čak i unutar priče, obogaćene esejističkim i poetskim intonacijama. Takve su i Crnoborijske priče u kojima se narušava kompozicija i prepliću raznorodne perspektive. Premda se među retcima često osjećaju tektonski društveni poremećaji, autor socijalnu i psiho-dramu uglavnom dočarava kao prgavu igru sudbine, služeći se često anegdotalnim, pa i karikaturnim postupcima. Njegovi su tekstovi stilom daleko bliži našoj pripovjedačkoj klasici negoli urbanoj kratkoj pripovjednoj formi fakovaca čije je načelo bilo: priča, konkretna mjesta i konkretan jezik! To je dovelo do proplamsaja dijalekata, lokalnih govora i žargona, odnosno do funkcionalnih govora, što je bila velika prednost. No u fakovskim kratkim pričama nisu bile dobro došle metafore, alegorije i pjesnički instrumentarij – proza se temeljila na priči, pa se na javnim čitanjima tekst lako preobražavao iz pisanoga u govorni medij. A Crnobori ne napušta estetizirani jezik, naprotiv, on mu služi kao štit od svih trendovskih nametnika, a i kao sarkastičan odmah od svih trivijalnosti koje se svakoj budali lako uvlače pod kožu.

Od filozofije do humora i obratno

Crnoborijske priče (zapisi) stalno se nalaze u „predvorju nekih zbivanja“, kako kaže junak priče Petra Šegedina *Nedjeljno poslijepodne*, koji pokušava stvoriti unutarnji dijalog između sebe i svijeta, bez jasna uzroka i svrhe, bez reda i jasne poante. U Crnoborijskim pričama neke važne, a češće usputne zgode često se rasplinu u autorovim refleksijama ili humornim igrama, pa se priča grana poput

krošnje, nepravilnih i prepletenih grana. Autorove zgrade, kojima je teško pripisati određen naum ili poentu, kao da se nalaze u nekom čistilištu smisla – niti je priča u raju niti je u paklu, odnosno neodređena je i nesvrstana, magična, nedokučiva. I slatka je i gorka, i britka i razigrana, i draga i podla. Samosvojna je, opire se linearnosti, što joj daje neko „jastvo“, odnosno poseban spisateljski šarm.

Crnoborijeve priče pokušavaju objasniti smisao neke dogodovštine glavnoga junaka, no pripovijedanje je ispresijecano razmišljanjima o društvu, okolnostima, životu, prolaznosti, obogaćeno je različitim raspoloženjima – od lirizma do cinizma. Ove su priče slične onima krugovaša po dinamici teksta i afirmaciji zaigranoga antijunaka koji ne zna objasniti vlastitu sudbinu, pa završava u sjeni svoje nesigurnosti. No, stilski, Crnoborijeve priče nisu baš „krugovaške“ – više naginju klasičnoj pripovjedačkoj elokvenciji koja štivu daje neku gospodsku gestu.

A iznutra, sve je uglavnom groteskno. Tom prpošnom igrom tragičnog i komičnog Crnobori je pridobio čitatelje, umrtvljene s knjigama punim apatije, marginalaca, društvenih nepogoda i moralnih potresa. Premda su priče u autorovoj knjizi podijeljene na četiri ciklusa, one su slične. Junak se u svojim brojnim poslovnim, društvenim i intimnim zgodama želi sastati sa svijetom, no na koncu se rastaje od njega, jer se uvijek javlja gospodin Slučaj koji sve razbuca i kao za inat ne dopušta piscu da zaokruži svoju priču od početka do kraja. Dan Crnoborijeva junaka sav je u isječcima i ne može zadobiti konačni oblik, jer je i život nepredvidljiv i hirovit i ne možemo ga sustići. No nije sve tako disperzivno – ima dosta priča koje itekako duboko i konstruktivno zadiru u fenomenologiju suvremenih pojava (spomenimo priču o skupljanju novčića na cesti kao novom „biznisu“.)

Premda u Crnoborijevim pričama ima puno događaja, one su riznice svakovakih unutarnjih stanja jednoga samca koji živi u Glavnome Gradu, radi u institucijama „koje rade svoj posao“, odlazi u kafiće, šetnje, druži se sa znancima, prijateljima i neprijateljima, ukratko, koji luta s hrpom čudnih znakova posred puta. Život ga stalno zatječe u nekim novim, nepredviđenim oblicima. Mijenjaju se mjesta i vremena radnje, priča se raslojava, bježi kao rijeka u svoje rukavce, događaji lako prohuje, a praznina se ispunjava uspomenama, razmišljanjima ili zamišljanjima nekog drukčijeg ishoda situacije u kojoj se junak našao. Svaka priča mogla bi biti skica za opsežniju priču, za novelu, pa i za roman.

U jednom će zapisu autor: „Prilično mirno ispisivanje (potpunoga mira, razumije se, nema, pa ni ovdje) redaka na putu oblikovanja neke kratke priče biva sve češće prekidano događajima koji nisu

bogznašto, ali kad zasjednu ne miču se, poput muhe koja se drži na sigurnoj udaljenosti, ali iritantno blizu i ne da se otkloniti pukim mahanjem.“

Neke priče imaju duh dnevnika, neke duh fikcije, neke duh eseja. A u mnogima se prelama vrijeme prije liberalnoga kapitalizma i današnje. I u gotovo svim pričama vlada usud koji režira događaje i susrete, koji je jači od ljudske volje i drznički drži kormilo priče. Rasap vrijednosti u histeričnom modernom društvu autor dočarava komadanjem svakodnevice, odnosno životom u odlomcima. Pobjede se lako pretvaraju u poraze, gubitništvo u korist, zgoda u nezgodu, sreća u nesreću, odnosno ništa se ne da fiksirati – čovjek zapravo nema svoju sudbinu dok se god nevidljivi vođe, moćnici ili neki drugi opsjenari zvlače poput sjena u tuđe živote. Osobito je danas osjetna ta sofisticirana „pratnja“ iza naših leđa, koja se osjeća i u Crnaborijevim pričama, no toj sablasti ne možemo nadjenuti ime. Je li to agent naše sudbine, policije, susjedstva, je li to dvolični bog Janus ili je to naš strah, naša slabost? Možda nas uhodi naš vlastiti autodestruktivni alter-ego koji je sit našega ega jer ne doseže ništa bitno.

Od šašavih zgoda do fenomenoloških eseja

Neke su priče slučajni susreti s ljudima na nekome mjestu, koji su junaku ostali u sjećanju, a da ni sam ne zna zašto. U takvim pričama osjećamo draž druženja, promatranja i upoznavanja neznanaca, što je pomalo romantično u današnjem digitalnom i sebičnom vremenu, kada su razgovori uglavnom poslovni i brzi.

Ima i tragičnih priča poput one *Pakao u policijskoj postaji Senj* ili *Smrt u Jablancu*. U potonjoj suputnica je poginula u prometnoj nesreći i to kad je on, brbljavac, zašutio. Je li ona zbog njegove nijemosti zaspala za volanom, stalno se preispituje junak, obezglavljen između svoje odluke, slučaja i okrutne kobi.

Neke priče govore o nerazumijevanju partnera čije međusobno udaljavanje pripovjedač pokušava objasniti, racionalizirati, no uzalud, jer čovjek nije u skladu ni sa sobom, pa je svaki njegov odnos s drugim (osobito privatan i intiman) iracionalan, magičan i maglovit. U priči *Odustanak jedne putne torbe* pred vratima se nalazi ženska torba koja može značiti njezin povratak ili njezin konačan odlazak, a ostavljena je u vrijeme kada se junak našao između dviju afera, raspolovljen između razuma i osjećaja. *Kratka priča* također je opis niza slučajnosti koje mogu započeti i prekinuti vezu. *Priča Daleko od Astapova* zanimljivo je esejiziranje nemoguće veze. Svi se parovi razilaze na

različit način, parafrazirat će autor uvodnu rečenicu *Ane Karenjine*. U stilski bogatom i duhovitom tekstu autor zapisuje: „A može biti i da je podjela nebesko-zemaljskih sfera i domene između Boga i Sotone izvršena tako nespretno (nešto kao Daytonski dizajn Bosne i Hercegovine) da je Bog rezervirao za sebe vlast nad nastankom partnerskog odnosa između dviju ljudskih individua, a Vragu je pripala nadležnost nad kvarenjem i prestankom takvog jednog (i svih ukupno) odnosa. To bi nekako odgovaralo naravi, pojavnim oblicima i sudbinama partnerstava što bih ih mogao nizati već iz vlastitoga, ne nešto pretjeranog iskustva.“

Putokazi u autorovoj knjizi bezbrojni su – neki su točni, a neki pogrešni, pa nas odvede na neobične stranputice priče. Autor se često vraća u djetinjstvo, zalazi u kavanu, luta ulicama, klizi iz sadašnjosti u retrospekciju, predviđa budućnost, no samo je naizgled nebitan prolaznik. Itekako je oštar promatrač, lukav detektiv, pa i oštrouman provokator. Okreće se protiv globalizirana društva, razorena hitrim komunikacijama koje žele preteći vrijeme, posesivnim reklamama i digitalnim sustavima koji dokidaju dijalog, a samoću sve više pretvaraju u autizam.

U priči *Anđelu, čuvaru mili* pripovjedač svoj vjetropirasti usud naziva Anđelom Čuvarom koji uspone može pretvarati u poraze i obratno (pa, po čemu je onda čuvar, pitamo se, osjećajući opet piščevu ironiju). U priči je autor bačen u društvo u jednoj Kući (simbolično je to neko opasno institucionalno mjesto) i postaje sudionikom konverzacije u kojoj sve što se kaže može biti upotrijebljeno protiv njega. Dolazi referent, pa savjetnik, junak je u strahu što reći, kome, kada, pa Anđeo Čuvar stupa na scenu. U ovoj priči autor apostrofira i verbalnu nesreću (koja se može doživjeti i preživjeti kao i prometna), odnosno aludira na izopačeno društvo koje uvijek krije podvale i opasnosti – sloboda je zvijer lijepih krila. U prijašnjim smo društvima bili jasno nadzirani, danas smo u nevidljivu fokusu pozornosti (pomoću tehnologije), odnosno vidljivi smo na nama nedokučiv način. Priču možemo shvatiti i kao ruganje demokraciji koja je najviše korišten i najviše zlorabljen pojam u povijesti, što znači da je njezino značenje beskonačno rastezljivo i da ga zapravo nema. I danas sloboda govora može biti opasna ako je protiv interesa moćne grupe. Nad nama je stalno ono veliko nebesko oko, Big Brother iliti *Lažno ogledalo* čuvenoga belgijskog nadrealista Renée Magrittea.

U priči *Osnove praktične fljikologije* pripovjedač analizira traženje novčića na cesti nekada i danas, odnosno razvija fenomenologiju sakupljača, njihovu psihologiju, čak i fizički nagib tijela dok se uzima novčić, a sve nijanse stavlja i u društveni kontekst (u tom „poslu“ nema nikakvih koncesija ni registracija, plaćanja poreza). U priči *Napredak* autor progovara o profilerskom, dehumaniziranom

svijetu u kojem svaka pojava, svako biće ili stvar može biti stavljena u natjecateljski odnos. Pripovjedač (šetač, feljtonist i esejist) obuzet je sve većim porastom registarskih tablica u urbanom kaosu (brojke kao da nasrću u svijest poput rečenica s poremećenim slovima), a naročito mu u oči upadaju tablice s istim brojevima kojima vozač (budala u tržišnom egomanskom carstvu) javno dokazuje svoj identitet. I to bi trebalo poučavati na nekom od naših bezbroj menedžerskih studija, elaborira pješak. „Nazvao bih to za ovu priliku sindromom 007.“ (...) „Narcisoidnost projicirana na registracijske oznake vlastitih vozila kao da nema kraja.“

U priči *Hijaluronska kiselina* autor ironizira pohlepu farmaceutsko-estetskoga svijeta, u priči *Ovaj...* poigrava se lošim materinskim jezikom spikera, odnosno ironizira nisku razinu pismenosti, u priči *Nepredvidljivosti* opsuje šoping bake i unuke, trend poderanih traperica, odnosno vrijeme negdašnjeg stila i današnji modni konzumerizam.

Put u službi šetnje zanimljiv je esej o šetnji kao zaboravljenoj esencijalnoj potrebi bića koje samotnjačkim koracima osvaja svoju unutarnju slobodu. Šetnje, kaže pripovjedač, imaju kružni ili elipsiodni oblik, nisu pravac od točke do točke, na kojem suvremeni svijet ganja egzistenciju. Romantični šetač u ovome eseju naročito slavi prečace razvedenoga Glavnoga Grada. Prečica je naša „premijera“, naša „unikatna“ pustolovina. Stranputice daju nove vizure i slike grada, koje nam pripovjedač dočarava kao flâneur, preplićući ozračja lokacija, doživljaje i asocijativne nizove. Ova priča (esej, feljton) mogla bi značiti autorov prkos prema današnjem Tehnopolisu u kojem je čovjek pred ekranom sveo svijet na jednu točku, uobražavajući sveprisutnost svega. Biće je danas izgubilo osjećaj za prostor i vrijeme, pa i za prirodno kretanje. Čitajući ovaj zapis, mogli bismo zaključiti: moderne znanosti pretvorile su svijet u bezličnu konstrukciju bez povijesnosti i zavičajnosti. Biće kao resurs industrije i tehno-znanosti mora stalno biti na raspolaganju na tržištu sreće, a to mu otkida tišinu privatnosti. Dokolica je nekada bila izvor slobode i kreativnosti, iz nje su izrasla najveća svjetska djela, a danas je poražena kao „gubljenje vremena“ koje je novac, a novac je Bog kojeg lako možemo izgubiti.

U zapisu *Stil je čovjek* pripovjedač kazuje: „No, sada mi, kasno ali ne prekasno, svanjava da tvrdnja Stil je čovjek ima i jednu zloslutniju, u većoj mjeri meritokratsku i moralno vjerodostojnu sastavnicu. Hoće kazati: nisi baš neka solidna, pouzdana osoba, pa nema u tebe ni 'stila'. Identitet ti nije u pitanju, već razina izvedbe, stajališta, pristupa... Znam 'tko' si, ali znam i 'što' si!“ Junak u ovoj priči zaključuje kako stil više nije stvar svjetonazora, sintakse, načina na koji se osjeća i doživljava

svijet, nego je stil sveden na prizemnu razinu općega bontona koji se svakodnevno krši. „Svijet ide dalje krupnim korakom i koga je još briga za svačije tankoćutnosti“, kazuje pisac.

Uigrati život esej je u kojem autor na teatralan i ironičan način razmišlja o mogućim načinima režiranja života koji se stalno opire i nikada ne može zadobiti suvisao oblik, odnosno konačnu pozornicu, kao ni zasluženi raspored uloga. Uigravanje života je „adaptacija svih adaptacija, prilagodba svih prilagodbi“, igra se autor, a nama poručuje da se okanimo „ćorava posla“ jer život je nedefinirani entitet koji nas, pokušajem definicije, samo može još više uvući u prokletu nemogućnost da ga ukrotimo.

Crnoborijeva knjiga *Znakovi posred puta* pisana je bogatim rečenicama s pomalo starinskom pripovjedačkom aromom, no sadržaj joj je itekako suvremen. Lice života je mračno, a naličje vedro ili opet obrnuto – svijet je izvana grd, a odbljesak mu je pitomiji. U ovim pronicljivim i sugestivnim pričama sve je u nekim metamorfozama, stoga zbilja lako uplovi u fikciju, a fikcija se zavuče pod skute zbilje. Svaka priča počinje podebljanjem prvih riječi u rečenici (izostavljaju se klasični naslovi), što bi moglo značiti kako je u životu junaka sve povezano (svezano), kako je njegov život, moderno rečeno, *lifestyle* ili *showbuzz*, baš kao što je današnje novinarstvo sve u jednom, bez rubriciranja, odnosno odjeljivanja tema. Crnoborijeve se priče ulančavaju i zbog usuda i zbog manične brzine našega doba. Ni jedna priča nije samostalna i konačna ni u egzistencijalnom ni u esencijalnom smislu, jer sam je život nerazmršivo pletivo. Pogotovo u modernom svijetu, u kojem se nadglasavaju vanjska buka i nutarnji muk. A tu disharmoniju autor je dočarao tako živopisno da ćemo se prije sprijatelжити s hirovitim i prevrtljivim životom negoli se posvađati s njime.

Lada Žigo Španić, Zagreb